

СИМВОЛІКА ОСНОВНИХ ОБРАЗІВ-ДОМІНАНТ ПОЕЗІЇ ЄВГЕНА ПЛУЖНИКА

Білічак Оксана Ігорівна,
кандидат філологічних наук,
викладач кафедри мовознавства
Івано-Франківського національного
медичного університету
bilichak.o@gmail.com
orcid.org/0000-0002-0182-4891

Мета. Мета статті – розкрити типологічні особливості образів-домінант поезії Є. Плужника, а також охарактеризувати своєрідність художнього світу митця, його стиль, поетику, творчу манеру.

Методи дослідження. Для реалізації поставленої мети було застосовано методи систематизації матеріалу, метод спостереження, аналізу, синтезу, а також описовий метод. Основу комплексного підходу до характеристики цілісного уявлення про поетику лірики Є. Плужника становлять принципи герменевтичного методу, а також звернення до засобів структурно-семіотичного аналізу образної системи поетичного тексту. Формальний метод використано у висвітленні стилевих особливостей і жанрової специфіки лірики. Біографічний метод допоміг у дослідженні історії розвитку творчості індивідуальності поета, його світоглядної характеристики, закономірностей вибору мотивів та образів. Метод інтертекстуальності дав можливість розглянути поетичний доробок письменника з позиції текстуальних зв'язків із сучасними авторами та його попередниками в українській та світовій літературі.

А де ж методи, що розкривають символічний спектр образів? І де всі інші методи аналізу художнього тексту, які допомагають осмислити ключові слова статті (стилістика, підтекст образність тощо)?

Результати. Образи-домінанти лірики є результатом переосмислення як тогочасних подій, так і філософським відображенням внутрішнього письменницького «я». Образ смерті сприймається насамперед як національна катастрофа. Відзначено, що Євген Плужник як поет постає чутливим та мисленнево активним, він споглядає навколишній світ і водночас його осмислює через досвід: з'являється так званий раціоналістичний струмінь бачення. До основних образів-домінант поезії зараховано образ землі. Це місце, де розгортаються страшні криваві події, вона стає для ліричного героя мертвою, насиченою кривавим минулим. Земля у творчості Є. Плужника виконує роль макробразу планетарного масштабу, який у персоніфікованому варіанті стає надійним супутником ліричного героя, розуміє його істинні поривання і почуття, водночас його поривання – це поривання всіх мешканців Землі. Відзначено, що ліричний герой поезії щирий у своїй любові до землі, водночас він її возвеличує за можливість на ній жити, відчувати цей світ у всіх його іпостасях.

Висновки. Зроблено висновок, що полісемантика образу землі говорить про виважений підхід письменника до формування основних складників його поетичної системи. У статті узагальнено, що основні образи-домінанти сконцентровано навколо найпоширеніших образних пластів, які конденсують основні філософські настрої митця: життя – смерть, низ – верх, серце – розум. Вони дають змогу сформулювати уявлення про поета як митця із глибоко закоріненою у філософію свідомістю. Звернення до образів-домінант дає змогу сприяти заглибленню читача у підтекст поезії, осмислити зміст твору з різних аспектів, а також сформулювати уявлення про поета.

Ключові слова: образ-домінанта, символічність, метафоричність, підтекст, поетична образність, стилістична досконалість.

SYMBOLISM OF MAIN IMAGES DOMINANTS IN E. PLUZHNYK'S POETRY

Bilichak Oksana Ihorivna
Candidate of Philological Sciences,
Lecturer at the Department of Linguistics
Ivano-Frankivsk National Medical University
bilichak.o@gmail.com
orcid.org/0000-0002-0182-4891

Purpose. The aim of this article is to reveal the typological peculiarities of images dominants in E. Pluzhnyk's poetry and study the originality of his artistic world, his style, poetics, creative manner are described.

Methods. To achieve the goal, methods of systematization of the material, the method of observation, analysis, synthesis and descriptive method were used. The principles of the hermeneutic method are the basic approaches to characterize poetics of the artist.

Results. The main images dominants of his lyrics are the result of rethinking of past events, as well as philosophical reflection of the inner literary "I". The image of death is primarily perceived as a national catastrophe. It is noted that E. Pluzhnyk, as a poet, is sensual and at the same time mentally active, he contemplates the world around him and comprehends through his experience: the so-called rationalist view appears. The image of the earth belongs to the main images dominants in his poetry. The earth appears as a place where terrible bloody events take place, that's why it becomes for the lyrical hero dead, full of bloody past. The earth appears in poetry as a macro image of planetary area, which in a personified version becomes a reliable companion of the lyrical hero, understand his true impulses and feelings, at the same time his impulses are the impulses of all inhabitants of the Earth. It is noted that the lyrical hero is sincere in his love for the earth, at the same time he glorifies it for the opportunity to live on it, to feel this world in all its forms.

Conclusions. It is concluded that polysemantics of the earth images indicates on the balanced approach of the writer to the formation of the main components of its poetic system. It is determined in the article, that the main images dominants are concentrated around

the most common figurative layers, that condense the main philosophical moods of the artist: life – death, bottom – top, heart – mind. They make it possible to form an idea about the artist, with a deep rooted consciousness in philosophy. Addressing to images dominants allows to deepen the reader in the subtext of his poetry, to understand the content from different aspects, as well as to form an idea about the poet.

Key words: image, dominant, symbolism, metaphoricity, subtext, poetic imagery, stylistic perfection.

1. Вступ

Образний світ поезії Євгена Плузника суголосний літературним тенденціям першої третини ХХ століття своєю багатокомпонентністю та символічністю. Своєрідність художнього світу Є. Плузника, його стиль, поетику, творчу манеру формують образи-домінанти, які виступають результатом переосмислення як тогочасних подій, так і філософським відображенням внутрішнього письменницького «я».

Образи поетичного світу митця не звичні для тогочасної української поезії, багатоперехові, полісемантичні. Вони надають нове значення давно відомим речам, характеризують взаємодію людського існування та природного буття.

Художня творчість Є. Плузника активно вивчається літературознавцями. Так, різні аспекти творчості митця ставали об'єктами наукових пошуків і розвідок, зокрема стилістичні аспекти ставали предметом дослідження В. Державина, Яра Славутича, Ю. Коваліва, М. Моклиці, Ж. Ящук, Г. Токмань. Серед новочасних наукових пошуків розвідки О. Бодасюк, О. Гальчук, В. Гончарук, Л. Дружинович, С. Жигун, Г. Калантаєвської, М. Кодака, В. Погребенника, А. Печарського, О. Сирадоевої, К. Суховєєнко, М. Ткачука, О. Яценко та ін., які або подавали узагальнену характеристику творчості поета, або вивчали суто вузькі аспекти: особливості суб'єктно-об'єктних відношень у ліриці, характеристику ліричного героя у наратологічній площині, філософські інтенції творчості тощо. Аналізуючи сучасні дослідження творчої спадщини Є. Плузника, зазначимо, що актуальною є характеристика основних образів-домінант у поезії митця, їх смислового навантаження у творах.

Мета дослідження – охарактеризувати основні складники образів-символів поетичного світу Євгена Плузника; визначити образні доміанти життєвої філософії митця, представлені у його ліриці. **Методи дослідження.** Для реалізації поставленої мети було застосовано методи систематизації матеріалу, метод спостереження, аналізу, синтезу, а також описовий метод. Основу комплексного підходу до характеристики цілісного уявлення про поетику лірики Є. Плузника становлять принципи герменевтичного методу.

2. Образ внутрішнього світу людини у творчості Є. Плузника

В українській літературі першої третини ХХ століття поетична спадщина Євгена Плузника презентує нові підходи до філософського сприйняття дійсності, тогочасного суспільства, а також внутрішнього світу окремої особистості. Естетична природа поетичного мислення Є. Плузника незвична для тогочасної української поезії. Її розуміння стає можливим шляхом відкриття символічного змісту основних образів-домінант, які використав автор у ліриці. На думку Л. Дружинович, «образи для письменника – не дзеркальне відображення, не фотографія. Плузник має талант мислити значно ширше. Кожен конкретний образ у його творчості, поетичний передусім, – це зовнішній світ, що потрапив у «призму» свідомості» (Дружинович, 2010: 106–114).

Система образів, їх порядок та взаємозв'язок створюють естетичне поле в уяві читача. Це естетичне поле постає через слова-домінанти, навколо яких об'єднуються інші образи. Поезія Є. Плузника обернена до глибин буття, тому одним із визначальних ключових образів є життя-смерть (як бінарна опозиція), причому семантичне наповнення цих категорій охоплює не лише поняття, асоційовані з природними явищами, наприклад: «*Мертвий я. Це добре, ясно відаю. / Та і як, скажи, себе обдурши! / А проте живу. Журюсь, обідаю... / О, – болить мені, єдина! Чуєш?*» (Плузник, 1988: 145). Антиетичність є наслідком конфліктності розвитку думки. Констатація факту в першому рядку строфи – «мертвий я» – із узагальнення переходить у протиставлення («а проте живу»).

З поезії постає розуміння, що для автора смерть не є фактом фізичним, це швидше психологічне явище. Цю думку письменник підкреслює вживанням семантично насичених образів-символів, не пов'язаних із природним середовищем («куля», «приклад», «розстріл»). Природа продукує вічну плінність часу, а ці символи експресіоністично свідчать про біль і страждання людства, спричинені іншими факторами, засвідчують його короткочасність.

Поет-філософ оптимістично налаштований на пошук єдності з природою, лише за такої умови людина є особистістю, а смерть природна сприймається як продовження життя в іншому вимірі, це як визволення з неприродного кола існування: «*Дуже просто. Гостренька куля / Заступила йому далечінь. / – Серце днями собі намуляв, – / Спочинь!*» (Плузник, 1988: 133).

Людина у смерті звільняється від суспільних шаблонів, стає природно вільною, а отже, здатна до оновлення: «*– Це нічого, що я мов гній – / Під посіви твої нові! / – Бо ось вірю: зросту колись. – / І до когось вітрилами: – Жни!*» (Плузник, 1988: 164). Вражає цілком експресіоністична лексика і синтаксис поетичного рядка, так звана «поетика крику», що символізує особистість, яка є на межі зриву перед духовним очищенням, її емоційний стан зазнає найвищого кульмінаційного моменту: катастрофа духовна змінюється катарсисом. Смерть стає моментом очищення спраглої і змученої муками суспільства душі людини.

Неприродна смерть у поезії Є. Плузника – це не тільки відображення смерті поколінь чи мотив братовбивства, вражає насамперед наявність описів смертей молодих героїв, життя яких обірване кулею, несе поняття оберненого сирітства – коли сиротами стають не сини, а їхні батьки: «*А він був молодий такий! Цілував, мабуть, гаряче...*» (Плузник, 1988: 132); «*А він молодий-молодий... / неголений пух на обличчі. / Ще вчора до школи ходив... / Ще, мабуть, кохати не вивчив...*» (Плузник, 1988: 129). Смерть набуває глобальних масштабів, стає персоніфікованим образом, який впорядковує новий уклад життя, коли батьки ховають своїх дітей («*Ні словечка*

йому не сказав старий»), а щоб далі жити, ховаються у коловорот буденності: «Його життя коловорот буденності / До товару... По воду... / А день за днем... / Знов подвір'я взялося травною... / Серце, серце! З твоїм вогнем – / У бур'ян з головою!» (Плужник, 1988: 138). Буденність лише номінально рятує свідомість батьків, насправді ж, це констатація трагедії, відсутність майбутнього для роду, нації.

Образ смерті є категоріальною ознакою поезики експресіонізму, вона яскраво представлена у творах В. Стефаніка і Марка Черемшини, подібно до них у Є. Плужника відображення смерті ще й стає апокаліптичним знаком тогочасної доби, коли людство в пошуках і побудові примарних ідеологічних орієнтирів втратило моральність.

Символічне наповнення іншого образу-домінанти «тиша» споріднене з поезією його сучасників – В. Свідзінського, П. Тичини, М. Рильського, Б.-І. Антонича. Із першим єднає ще й домінанта спокою, тиші, філософствування, а оцінка творчості В. Свідзінського Е. Соловей повною мірою може стосуватися й поезії Є. Плужника: «Свідзінський важко вписується в рамки художніх течій доби: сама його лірика опирається цьому. Вже й нині, за ще недостатньої дослідженості, його проголошують і символістом, і сюрреалістом, і поетом, близьким до неокласиків» (Соловей, 2001: 43–44). Є. Плужник чуттєвий і водночас мисленнєво активний, він споглядає навколишній світ і водночас його осмислює через свій досвід – з'являється так званий раціоналістичний струмінь бачення.

Водночас у поезії Є. Плужника немає такого органічного злиття і возз'єднання з природою, як у Б.-І. Антонича, він «не росте» разом із травною, це швидше данина певному часові у житті, коли він перебуває разом із природою: «Така відміна, зрештою, мала: / Колишні мрії досвід заступає. / Так дерева, відцвівши навесні, / Тільки на те годують соком віти, / Щоб в дні серпневі, теплі та ясні, / Упав на землю овоч соковитий» (Плужник, 1988: 221). Є. Плужник у спогляданні довкілля знаходить свій спокій, свою гармонію, водночас він не стає «природою», її складовою частинкою, він поєднує у житті власний простір із навколишнім середовищем.

Образ тиші у поезії Є. Плужника не має асоціюватися із бездіяльністю і безтурботністю життя. На думку М. Кодака, «вона – не вакуум, не ідеологізує розрідження суспільної свідомості, духовної атмосфери часу. Це – передумова споглядання істини, неслухання життя в його порухах і потаємних процесах, які непросто розгледіти за масо-видними і плакатно-показними проявами днів. Але тільки передумова. Реальним фактором вона стає для серця, «навченого» тишини – оснащеного культурою продуктивної рефлексії, вмінням заповнити «тишину» голосами часу» (Кодак, 2009: 55). У тиші ліричний герой вчиться аналізувати життя, його «споглядати», шукає своє внутрішнє «я» і водночас дослухається до Всесвіту, його проблем.

Образний світ поезії Є. Плужника нерідко визначається номінативно. Як приклад, збірки «Дні» та «Рання осінь». Уже в назвах поет чітко фіксує наявність найпоширеніших поетичних образів-домінант у його поетичному світі – днів і осені. Назви для збірок Є. Плужника вдало підібрані: вони відображають ідейну концепцію кожної поезії, водночас скристалізують у єдине смислове ядро звучання кожної збірки. Наприклад, щодо збірки «Дні», то літературознавець М. Кодак вважає, що «заголовний образ-поняття «дні», якщо простежити за його семантикою з твору в твір, має досить різноманітну змістовність. Спектр його значень покликаний відбити драматизоване сприйняття історії в її змінах, у співвідношенні соціально-психологічної характерності цих змін з людиною. Об'ємний, стереоскопічний зміст цього поняття постає тільки у зіставленні всього спектра значень» (Кодак, 2009: 37).

Щодо другої збірки, то дотримуємося позиції літературознавця Ю. Меженка, що осінь є її основним образом. Він символізує для поета закінчення етапу молодості, перехід до більш зрілого життя, а отже, і творчості. Ліричний герой, споглядаючи осінь, виявляє різні почуття – як песимістичні, безнадію, сумнів у виборі, так і оптимістичні, віру в краще майбутнє, душевний спокій і рівновагу. Ці нові риси з'явилися у другій збірці, яка, на думку В. Базилевського, є відмінною від «Днів»: «Щось зрушилося в його свідомості, устоялося, лягло в «надійні береги». Поменшало окличних знаків... майже зник пуант, урівноваженішим стало письмо, шезло з лексики слово біль, натомість з'явилися інші – спокій, нудьга» (Базилевський, 1988: 5). Саме в спогляданні осені знаходить ліричний герой спокій душевний, роздумує про сенс буття, може об'єктивно оцінити свій стан і його спілкування з навколишнім світом (поезії «Вчись у природи творчого спокою», «Дивлюсь на все спокійними очима» тощо).

Образ часу – один із найактивніших у поезії Є. Плужника. Найяскравіші характеристики його у поезіях-медитаціях «У дужих дні...», «Люблю в уяві декілька сторінок», «І вийшов на поле – а поле мертве...», «Там, де полягли вони за волю». У сучасному світі, на думку поета, присутній трагічний дисонанс між гаслами минулої революції щодо гуманізації суспільства і їх втіленням творцями «нового часу». Він переймається тим, що з часом історичники занадто примітивно оцінять минулі події: «Якийсь дідок нудний напише, – / Війна і робітничий рух... / О, тише! / – Біль не вщух» (Плужник, 1988: 110). Натомість для ліричного героя минулий час – це «не рядки холодних слів», а свідчення боротьби народу за свободу і волю, свідчення трагедії, смерті заради здійснення мрії. «О, золоті далекі будні / Серед родючих вільних нив», – промовляє герой, згадуючи минуле України. Епітет «золоті» вживається декілька разів у творі – золоті будні, золоті дні – у них ностальгія за минулим часом і водночас висловлено ставлення до емоційного піднесення героя, свідчення того, що історія української нації у його свідомості ніколи не зазнає корективів. Натомість у теперішньому часі ліричний герой прагне сповідатися і зізнатися своїм сучасникам у своїх справжніх почуттях, наприклад, у поезії «Суди мене судом твоїм»: «Суди мене судом твоїм суворим, / Сучаснику! – Нащадки безсторонні / Простяг мені і помилки, й вагання, / І пізній сум, і радість передчасну, – / Їм промовлятиме моя спокійна щирість» (Плужник, 1988: 313). У майбутньому, на думку поета, не має бути фальсифікацій, тому що майбутнє, власне, нині передбачено сучасникові «в смугі днів сіренькій і нудній / часів нових початок розпізнати». Однак постає проблема іншого гатунку – чи здатні у майбутті люди

осмислити правильно «золоті будні і дні» минулого як «золоті дні волі» України. Тому однією із найголовніших проблем сучасності, на думку митця, є звертання до національної історичної пам'яті.

Ностальгуючи за втраченим часом, герой переймається майбутнім, вигукуючи емоційно: «О днів прийдешніх обрії безмірні!» (Плужник, 1988 :116). Ліричний герой чекає від «нової доби» кращих змін, певні «добрі» знаки, натомість констатує, що теперішній час є «жорстокий! І весь у крові!», час майбутнього, на його думку, ще має можливість змінитися, на це й натякає письменник, називаючи його «часом-ратая», що закладе основи нового життя, а отже, акцентується увага на незнищенності природи творення (поезія «У дужих дні...»). Усі надії поет покладає на майбутнє, він щиро переживає за численні втрати часу минулого і неоднозначне сьогочасся, що досягає найвищого ступеня оптимістичного пророцтва у поезії «Я знаю...»: «Я знаю: / Перекують на рала мечі. / І буде родюча земля – / Не ця... / І буде так: / Пшеницями зійде кров, / І пізнають, яка на смак / Любов. / Вірю» (Плужник, 1988: 117). Поет впевнений у перемозі світлих поривань людства, у тому, що у майбутньому знайдеться можливість об'єктивно оцінити минулі події, час, який приніс в Україну соціальні потрясіння і людські трагедії.

Мариністична тематика у творчості Є. Плужника є традиційною для більшості поетів. Образ моря характеризується у поезіях «Блакитний безум», «Вирує море», «Над морем високо», «Синє море обгорнули тумани» тощо. Море постійно змінюється за настроєвістю – воно бурхливе і неспокійне, а хвилі піднімаються все вище і вище, то воно, «обгорнуте туманами», вражає своїм спокоєм, кольором неба, гармонією і водночас, за спокійністю схована небезпека і обман. Море характеризує бурхливу вдачу ліричного героя, розкриває його внутрішню сутність, водночас це і тяжіння до вічності, що поєднує внутрішнє відчуття людини із космічною неосажністю, абсолютом. Цей поетичний образ Є. Плужника суголосний із мариністичною поезією Лесі Українки, Миколи Вороного, П. Карманського, Б. Лепкого та ін.

У поезіях «Прекрасен світ вночі», «Вирує море», «Як все живе» поет висловлює своє захоплення морськими краєвидами, він зазначає, що людина у спогляданні за морем гармонійна зі світом, морська стихія – це стихія почуттів людини і водночас – символ нескінченності Всесвіту. У радісному захопленні красою моря людина відчуває єдність зі світом природи, усвідомлює себе її складником.

3. Персоніфікований образ землі у творчості Є. Плужника

Один із постійно акцентованих образів у поезії Є. Плужника – це земля. Він є полісемантичним, однак, на думку М. Кодака, скомбінованим з іншим магістральним образом – смертю: «Від умоглядного сподівання нової землі (нових днів!) до орудного її перетворення – цю дистанцію поет пройшов через видовища смертей» (Кодак, 1988: 38). У свідомості ліричного героя смерть на землі сприймається як порятунок душі, це насамперед спокій, тому, звертаючись до майбутнього, поет молитовно просить: «О днів майбутніх спокою глибокий. / На землю цю знесилена прийди!» (Плужник, 1988: 210). Земля – це місце для праці ліричного героя, пошук себе у праці, адже його оточують «степи родючі», «вільні ниви», оброблювати які завжди буде робоча рука: «І помандрують аж за синє море / Над смутком сел. Високі журавлі; / І хтось останній на полі дооре / Вузьку смужку вогкої землі...» (Плужник, 1988: 162).

Земля у поезії Є. Плужника, крім асоціації з рідним краєм, родючим ґрунтом, постає й місцем, на якому розгортаються страшні криваві події. Тоді вона стає для ліричного героя мертвою, насиченою кривавим минулим: «На поле вийшов – зомлів: / Колос від колосу – чверть! / Висохло серце землі, / Кров'ю наповнене щерть!» (Плужник, 1988: 156); «Хтось розгорне добу нову – / І не біль, і не гнів, не жертва! / Воскресінням твоїм живу, / Земле мертва!» (Плужник, 1988: 123). Оптимістично-пророчий ефект у поезії досягається шляхом звертання до майбутніх подій, коли по-справжньому оцінить людство, свідком яких катаклізмів була земля, чи здатна вона відродитися, воскреснути.

Для Є. Плужника земля – персоніфікований образ, це свідок кривавих подій, який у найважливіший момент має свій голос, здатна оцінити події, завдяки цьому вона може бути не тільки німим свідком, але й суддею: «Той голос – від моря до моря: / – Що з вас кожний робив тоді, / Як творилося наше вчора / На Землі, від крові рудій?» (Плужник, 1988: 178). Причому образ землі не носить суто абстрактний характер – це рідна йому українська земля, яка оцінює масштаби соціальних потрясінь. У політичному прозрінні подій 1917–1920-х років ліричний герой наголошує на тому, що українські політики даремно мали надію на підтримку з боку Європи, український простір став місцем, де розігравались нові кордони Європи, а незалежність цієї землі навіть не бралась до уваги. Є. Плужник прозріливо «натякає» на занадто довірливу поведінку тогочасного національного політикуму іншим країнам: «Ахали, сюсюкали – Європа!» (Плужник, 1988: 114), «Стали гречкосії – і докором / Очі невблаганно зайнялись: / – Заходе, ану, коли не сором, / Сходові в обличчя подивись!» (Плужник, 1988: 116). Ці рядки актуалізують і нинішній простір спілкування України зі світом, залишаються нагальними у своїх пророчих візіях для часу ХХІ ст. Водночас поняття землі всеохопне, коли справа стосується оцінки політичної ситуації: «Від Арктики у споконвічній кризі, / До Каракум, що віддані піскам / І глїб землі, і атмосферні висі! – / Скоряється усе більшовикам, / Геройству й доблесті!» (Плужник, 1988: 348). У рядках, які географічно сконцентровані простір від півночі до півдня, йдеться про владу більшовиків з оціночним судженням, сформованим сприйняттям поетом тодішньої політичної ситуації. Ці рядки, припускаємо, можуть бути асоціативною опозицією до відомого вислову П. Чубинського про Україну «від Сяну до Дону», натяк на всемогутність нової радянської влади. Україну як рідну землю дуже любить поет – вона для нього: «...моя Вкраїно мила, / Найнепомітніша з усіх країн – / Мільйони сіл серед німих долин... / Десяток міст... / Земля на хліб збідніла» (Плужник, 1988: 213). Поет сильно вболіває за долю рідної землі, називаючи її на кшталт: «Селянський краю мій, навек убогий!» (Плужник, 1988 : 191). Поет констатує, що минуле для української землі – відсутність волі, Україна була «бранкою», тому поет покладає надію, що

«нова доба» і «нова влада» все зроблять на користь рідної землі: «І одягає машинова міць / І дні мої, й таку наївну бранку, / Мою країну, з прадідів селянку, / Співучу землю смутку і криниць...» (Плужник, 1988: 187). Для нього Україна – це сакральне місце, це внутрішня сутність кожного українця, місце збереження пам'яті роду: «Дівчинку здибав колись маленьку / Там, де землю Дніпром розколото: / Вибирала з води у жменьку / Сине золото» (Плужник, 1988: 252). У цих рядках – внутрішня сутність митця, який безмежно любить свою Україну. Вона – земля, що є центром Всесвіту кожного українця, те, що формує його онтологічний національний простір, а Дніпро як символ української землі – це місце духовного перехрестя, коли герой має зізнатися у своєму ставленні до Батьківщини, а ще й визначити своє місце у світі, сповненому болу, трагедій і тривоги.

Образ землі охоплює також у Є. Плужника ще певні географічні ландшафтні чи історичні поняття. Чимало поезій містять номінативні згадки про частини світу (Азія, Америка, Європа), країни (Індія, Франція), міста (Версаль, Київ, Париж), ландшафтні об'єкти, частини країв: «Північ. Захід. І схід. І південь. / Від морів, від станків, з лісів! / Київ, Дрезден, Калькутта, Відень – / Всі!» (Плужник, 1988: 107). Найчастіше цитує і згадує поет біблійні місця: «...І в крові, на Голгофі, в муках / узрять нас!» (Плужник, 1988: 178), «Зійде кров, немов весвітня Мекка» (Плужник, 1988: 126). Голгофа і Мекка – це сакральні святі місця для вірян, земля зі згадкою про події із далекого минулого, і місця зі Святого Письма автор пов'язує з ними історію становлення українських земель, які мають бути символом відродження віри та волі українців.

Земля постає у творчості Є. Плужника й макрообразом планетарного масштабу, який у персоніфікованому варіанті є надійним супутником ліричного героя, розуміє його істинні поривання і почуття, водночас його поривання – це поривання всіх мешканців Землі: «І, як і всі, лечу / З землею в далечінь...» (Плужник, 1988: 170): «Пливу я у безвість з Землею / По орбіті, що пише вона!» (Плужник, 1988: 182). Ліричний герой поезії щирий у своїй любові до землі, водночас він її возвеличує за можливість на ній жити, відчувати цей світ у всіх його іпостасях. Інтерпретована полісемантика образу землі говорить про виважений підхід письменника до формування основних складників його поетичної системи.

4. Висновки

Отже, основні образи-домінанти сконцентровано навколо найпоширеніших образних пластів, що конденсують основні філософські настрої митця: життя – смерть, низ – верх, серце – розум. Їх інтерпретовано з позиції оцінки поетичного мислення Є. Плужника, вони дають змогу сформувати уявлення про поета. Глибинний філософський підтекст, схований у поезії Є. Плужника, пов'язаний з образами-домінантами смерті, тиші, часу, днів, осені, моря, землі. Звернення до таких домінант сприяє заглибленню читача у підтекст поезії, осмисленню змісту творів із різних аспектів, а також формує уявлення про поета як про митця з глибоко закоріненою у філософію свідомістю.

Література:

1. Дружинович Л. Образно-змістові координати концепту «земля» в поетичній рецепції Є. Плужника. *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. 2010. Вип. 14. С. 106–114.
2. Плужник Є. Поезії. / Укл., вступна стаття і прим. Л.В. Череватенка. Київ : Рад. письменник, 1988. 415 с.
3. Соловей Е. Співзвучність поетичних світів. *Слово і час*. 2001. № 9. С. 40–44.
4. Кодак М. Огrom Євгена Плужника-поета : монографія. НАН України, Ін-т літ. ім. Т. Шевченка. Луцьк : Твердиня, 2009. 189 с.
5. Базилевський В. Євген Плужник. *Літературна Україна*. 1988. № 45. С. 5–6.

References:

1. Druzhynovych, L. (2010). Obrazno-zmistovi koordynaty kontseptu “zemlia” v poetychnii retseptsii Ye. Pluzhnyka. Aktualni problemy ukraïnskoi literatury i folkloru [Figurative and semantic coordinates of the concept of “land” in the poetic reception of E. Pluzhnyk]. *Actual problems of Ukrainian literature and folklore*. Vol. 14. P. 106–114.
2. Pluzhnyk, Ye. (1988). Poezii. / Ukl., vstupna stattia i prym. L.V. Cherevatenka. Kyiv: Rad. Pysmennyk [Poetry. Introductory article] P. 415.
3. Solovei, E. (2001). Spivzvuchnist poetychnykh svitiv. Slovo i chas. [Consonance of poetic worlds]. *Word and time*. No. 9. P. 40–44.
4. Kodak, M. (2009). Ohrom Yevhena Pluzhnyka-poeta: monohrafiia. NAN Ukrainy, In-t lit. im. T. Shevchenka. Lutsk: Tverdnyia [Ogrom yevhen Pluzhnyk – poet: monograph]. 189 p.
5. Bazylevskiy, V. (1988). Yevhen Pluzhnyk. *Literaturna Ukraina*. [Yevhen Pluzhnyk]. *Literary Ukraine*. No. 45. P. 5–6.

Стаття надійшла до редакції 12.01.2021
The article was received 12 January 2021